

INTAKE

"Het is zinvol dat beide partners veel contact met elkaar hebben en goed samenwerken", stelt Robert Nas, directeur van basisschool Het Talent in Lent. "Dat begint al bij de aanmelding", vult intern begeleider Carla van den Bosch aan, "wij zien het kind voor het eerst en kunnen enorm profiteren van de kennis, het inzicht en de ervaring van ouders."

Ontwikkeling vroegtijdig in beeld

Een intakegesprek is een gesprek over het kind dat school en ouders na de aanmelding hebben. Het doel ervan is elkaar te informeren, elk vanuit de eigen situatie (school c.q. thuis). De school hoort van de ouders hoe zij hun eigen kind zien, wat hun verwachtingen zijn over zijn verdere ontwikkeling, hoe zij aankijken tegen de rol van de school daarbij en hoe belangrijk ze goed samenspel tussen school en thuis vinden. De school kent het kind op dat moment nog niet. Wel kan de school vertellen hoe het pedagogisch klimaat eruit ziet, wat ze belangrijk vindt, hoe onderwijs wordt gegeven en wat zij kunnen doen als onverhoopt het leren van een kind haperingen ondervindt. Ook kan de school de ouders vertellen of en hoe zij hun kind thuis kunnen ondersteunen en wat haar verwachtingen daarbij zijn. Uitgangspunt hierbij is dat de opvoeding van kinderen een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van ouders en school, waarbij ieder een eigen *eind*verantwoordelijkheid heeft.

Overgang naar basisonderwijs

Op het moment dat een kind wordt aangemeld bij een basisschool maken ouders hun kind al vier jaar mee. Ze kennen zijn karakter en zijn eigen-aardigheden, ze weten hoe het reageert op andere kinderen en hoe vlug of hoe langzaam zijn ontwikkeling tot nu toe is verlopen. Ook ervaringen van de peuterspeelzaal en/of het kinderdagverblijf kunnen worden ingebracht. Kortom, ouders beschikken over veel (ervarings)kennis met betrekking tot hun eigen kind. Daarnaast kunnen ouders de school vertellen waarom zij juist voor deze school hebben gekozen en wat hun verwachtingen zijn.

Het onderwijspersoneel van de school beschikt over veel achtergrondinformatie en ervaringskennis over de ontwikkeling van kinderen in het algemeen. Maar op het moment van aanmelding kennen ze de nieuwe kinderen nog niet. Steeds vaker zijn er gegevens beschikbaar van de peuterspeelzaal/kinderopvang, zij het vaak nog wat mager, tenzij het gaat om kinderen die vroegtijdig te maken hebben met ontwikkelingsstoornissen.

Overgang naar voortgezet onderwijs

Bij de overgang naar een school voor voortgezet onderwijs speelt eigenlijk hetzelfde. Ouders kennen hun kind dan al zo'n twaalf jaar, het onderwijspersoneel van de school ziet het kind (en zijn ouders) voor het eerst. Uiteraard is het ook hier van belang dat de school van meet af aan goed zicht krijgt op de mogelijkheden en de leerbehoeften van de leerlingen. De Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) biedt daarvoor een aantal voorschriften. Zo verschaft het onderwijskundig rapport van de basisschool al een eerste beeld van de leerresultaten en de specifieke leerlingkenmerken. Daarnaast schrijft de WVO voor dat er een schooladvies en de resultaten van een geschiktheidsonderzoek

(veelal de Citotoets) voorhanden moeten zijn. Hoewel er goede initiatieven zijn om een betere aansluiting tot stand te brengen, zoals gesprekken tussen mentoren en leraren van groep acht of een digitaal overdrachtdossier (DOD) van de basisschool naar de school voor voortgezet onderwijs, is dat op de meerderheid van de scholen nog geen realiteit.

Er is een aanvullend alternatief voorhanden! Het enige doorlopende 'leerlingvolgsysteem' tussen peuterspeelzaal/kinderopvang en basisonderwijs én tussen basis- en voortgezet onderwijs, dat op dit moment wél beschikbaar is, zijn namelijk de ouders. Wie van deze kennisbron optimaal gebruik wil maken, kiest voor een uitnodigend intakegesprek, voor vervolggelbesprekken met ouders over het ontwikkelingsperspectief van hun kind en bereidt ook ouders voor op de overgang van hun kind naar een nieuwe setting.

"Voorheen duurde het tot de herfst voordat wij een goed beeld van nieuwe leerlingen hadden", vertelt Els Wieser, mentor op het Parkcollege in Hengelo. "Dat is nu anders door de informatie die we van de ouders krijgen. Van de relevante punten uit de intakegesprekken maak ik per leerling een overzicht voor de docenten. Dat beslaat voor alle leerlingen twee A4-tjes. Daardoor is iedereen op de hoogte van specifieke kenmerken van de leerlingen waarmee rekening kan of moet worden gehouden."

Met een intake waarin de ouders nadrukkelijk worden aangesproken als partners in de begeleiding en opvoeding van hun kind, zet de school in een vroegtijdig stadium de toon voor de wijze waarop zij in het vervolg van de schoolloopbaan van het kind met de ouders wil omgaan. Het is zaak die toon in het hoofdtraject en natraject vast te houden.

Uitvoering

De intakegesprekken vinden plaats aan de hand van een (gestandaardiseerde) lijst van bespreekpunten en vragen. Doel is vooral een dialoog te voeren. Indien niet alle punten en vragen zijn beantwoord, komen die in een volgend gesprek terug. In het basisonderwijs ligt het voor de hand de groepsleraar van groep 1 te betrekken bij de intakegesprekken. In het voortgezet onderwijs is er een centrale rol voor de mentor, omdat deze de centrale contactpersoon voor ouders is.

Het is de bedoeling dat ouders de gelegenheid krijgen hun visie op de ontwikkeling van hun kind te geven. Voor ouders die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen, kan er een familielid, een broertje of zusje dat al in het voortgezet onderwijs zit of een contactouder meekomen als tolk.

Er zijn globaal twee aanpakken bij de gesprekken. Bij de eerste manier vindt het gesprek plaats op basis van een intakeformulier dat de ouders zelf thuis al hebben ingevuld: het gesprek kan zich dan concentreren op opmerkelijke zaken. Een andere manier is om het formulier in het gesprek samen met de ouders in te vullen; dit kost wellicht meer tijd, maar stelt de ouders in staat alle zaken te belichten en werpt veel minder een drempel op.

Bij de overgang naar het voortgezet onderwijs kan ook de leerling als informatiebron over eigen ervaringen, verwachtingen en motivatie bevraagd worden.

Gegevens uit het intakegesprek

Als de school verwachtingen heeft van de rol van de ouders is het vaak handig als die op papier staan (schoolgids, website, informatiefolder) en – voorzien van een korte mondelinge toelichting – meegegeven kunnen worden. Een beslispunt is of de ouders wel of niet een verslag van het gesprek krijgen. Ook zal besproken moeten worden wie van de leraren welke informatie uit het gesprek krijgt en wat in het leerlingendossier wordt opgeslagen. Door de schoolorganisatie in het voortgezet onderwijs is het nodig om de bepaalde informatie uit de intakegesprekken – in verkorte vorm – onder vakdocenten te verspreiden, zoals bijvoorbeeld informatie over dyslexie of faalangst.

Kwaliteiten van ouders

Vaak wordt het gesprek afgesloten met de vraag over welke bijzondere kwaliteiten de ouders beschikken en op welke wijze ze deze voor de school in willen en kunnen zetten. Het kan daarbij gaan om pedagogische vaardigheden (vertrouwenspersoon), organisatorische vaardigheden (feesten organiseren) of inhoudelijke kennis en ervaring (als voetbaltrainer, als tuinier of als ruimtevaartdeskundige). Daarvan kan een lijst worden aangelegd, zodat de school daar bij gelegenheid een beroep op kan doen.

"Stel", zegt Els Wieser, "dat er een ouder bij zit die goed kan organiseren, dan zullen we daar zeker een beroep op doen als er eens een groot evenement georganiseerd moet worden. Eén ouder heeft bijvoorbeeld aangegeven dat zijn vervoersbedrijf best wil inspringen als we eens iets groots willen vervoeren. Dat houden wij in ons achterhoofd. Je weet maar nooit!"

Relatie tot de doelen van partnerschap

Het intakegesprek is er voornamelijk op gericht een afstemming tussen thuis en school te bewerkstelligen met betrekking tot de ontwikkeling van het kind. Zo'n primaire gerichtheid dient de pedagogische doelstelling van partnerschap. Toch hoeft het gesprek niet beperkt te blijven tot deze doelstelling. Er wordt immers ook gesproken over de verwachtingen van de school met betrekking tot de bijdrage van de ouders. In dat kader kan ook de mogelijkheid aan de orde komen om te participeren in de ouder- of medezeggenschapsraad, in een ouderpanel of klankbordgroep of als contactouder. Het gaat dan om zaken die een relatie hebben met het organisatorisch dan wel het democratisch doel. Ook de vraag naar specifieke capaciteiten kan gerelateerd zijn aan het organisatorisch doel (als het gaat om hand- en spandiensten, om meedenken), maar kan ook andere doelen dienen (bijvoorbeeld een gastles verzorgen, als leerbron fungeren voor kinderen die een werkstuk voorbereiden of hulp bieden bij het zoeken naar stageplaatsen).

Relatie tot andere vormen van wederzijdse betrokkenheid

Het intakegesprek is vanuit het perspectief van de ouders voornamelijk gericht op het eigen kind. In dit stadium gaat het vooral om meeleven, thuis meehelpen, meedenken. Meebeslissen is dan vooral aan de orde indien er leer- of ontwikkelingsproblemen zijn waarvoor een aanpak moet worden afgesproken. Het betreft daarom vooral ouderbetrokkenheid vanuit de cellen 1, 2, 3 en 4.

Naarmate de school meer van zichzelf laat zien, kan ze de basis leggen voor het meeleven van ouders met de school (cel 5). In de cellen 6 en 7 staan de kruisjes eveneens tussen haakjes. Zoals we hierboven aangaven, kan eventuele deelname aan activiteiten uit deze cellen wel aan de orde komen, maar dat zal nog voornamelijk in informatieve zin zijn.

Vanuit de school gezien kan de intake worden benut om een basis te leggen onder het meeleven en meedenken met ouders en kind in hun thuissituatie (cellen 9 en 11). Immers, een goed intakegesprek verschaft de school een blik op de thuissituatie van de leerling. Ook kan de school ouders adviseren hoe ze hun kind kunnen helpen, al zal dat in de intake nog niet direct aan de orde zijn (het kruisje in cel 10 staat dan ook tussen haakjes).

	Meeleven		Meehelpen		Meedenken		Meebeslissen	
Ouders>kind als leerling	1	X	2	X	3	X	4	X
Ouders>groep/ klas of school	5	(X)	6	(X)	7	(X)	8	
School>ouders	9	X	10	(X)	11	X	(12)	

Relatie tot het traject dat school en ouders samen doorlopen en tot andere instrumenten

Het intakegesprek is onderdeel van het voortraject. Het kan worden gezien als dé basis voor vervolgesprekken, waarbij telkens de ontwikkeling van het kind centraal staat.

“De gegevens uit het intakegesprek vormen bij de eerste rapportbespreking mede een aanknopingspunt. De groepsleerkracht heeft ondertussen ervaring opgedaan met de leerling en dat biedt een zinvolle basis voor een gesprek over de wijze waarop hij zich ontwikkelt. Overeenkomsten en verschillen tussen het kind in de thuissituatie en in de schoolsituatie komen mogelijk aan het licht.”

Als ouders vanaf het begin ervaren dat de school hen serieus neemt, hen actief wil betrekken bij de ontwikkeling van hun kind, dan zal dat ook zijn vruchten afwerpen voor de openheid naar de school en de actieve betrokkenheid van de ouders in het hoofdtraject.

De andere kant van de medaille is dat scholen ook wel eens geconfronteerd worden met ouders die te hoge verwachtingen hebben van de schoolprestaties van hun kind. Ook de inspectie signaleert dit. Door een goede intake raakt de school al vroegtijdig met ouders in gesprek en ligt dit thema, met de gegevens van de intake als basis, bij de eerste en de volgende rapportbesprekingen al meteen helder op tafel. Op die manier krijgt elke groepsleerkracht of mentor niet pas rond de herfstvakantie, maar al meteen bij aanvang in beeld wat de leerlingen willen en kunnen en welke verwachtingen hun ouders koesteren over het verloop van de schoolloopbaan van hun kind. Dit levert gespreksstof op over wat door beide partners wordt gedeeld. En waar de verwachtingen van de beide partners niet met elkaar overeenkomen of verwachtingen zelfs haaks staan op de resultaten, zal dit

van het begin af al onderwerp van gesprek zijn. Als school kun je zo vroegtijdig teleurstelling vanwege onrealistische verwachtingen bij ouders en kinderen (proberen te) voorkomen. Ook het omgekeerde komt voor: kwaliteiten van een leerling die door de school over het hoofd worden gezien, kunnen de ouders onder haar aandacht brengen.

“Wij hadden bij het onderdeel ‘emotioneel-expressief’ steeds een 4 of 5 ingevuld, terwijl de leerkracht een 3 scoorde”, zegt een moeder. “Thuis tekent en danst onze dochter heel veel, maar op school merkten ze daar niet zo veel van. Bij de keuze tussen tekenen of de poppenhoek koos zij steeds de poppenhoek. Nu gaat de leerkracht daar meer op sturen. Ik vind het heel prettig dat ik als ouder door de school wordt uitgenodigd om mijn kijk op Floor in te brengen.”

Het zal duidelijk zijn dat als het intakegesprek het begin vormt van een steeds terugkerende cyclus van gesprekken met de ouders over de ontwikkeling van hun kind, er een relatie is met andere instrumenten van partnerschap, die evenzeer zijn gericht op de ontwikkeling van het eigen kind (bijvoorbeeld de periodieke gesprekken over de vorderingen van het kind). Daarnaast zullen ouders, wanneer ze merken dat de school hun inbreng in het intakegesprek en in vervolgesprekken serieus neemt, eerder op een uitnodiging ingaan om te gaan participeren in andere vormen van overleg, zoals een ouderpanel of een klankbordgroep.

Aan de slag met het intakegesprek

Een kleine voorbereidingsgroep volstaat om de intake in de steigers te zetten. Daarin zitten in ieder geval iemand van de schoolleiding en degene die de eerste contacten met ouders onderhoudt (in het basisonderwijs: de groepsleraar van groep 1 en in het voortgezet onderwijs: een mentor). Het is zinvol er ook enkele ouders bij te betrekken.

Relevante vragen zijn:

- Hoe organiseer je de intakegesprekken (wie, wanneer, met de leerling erbij of niet)?
- Wat vraag je de ouders (vragenlijst of lijst met aandachtspunten)?
- Wat verwacht je van de ouders?
- Wat bied je de ouders als school?
- Wat vraag je de leerling (vo)?
- Verslaglegging: hoe, wat en voor wie bestemd?
- Vervolgtraject: waar komt het terug?
- Communicatie.

Het communicatietraject is niet onbelangrijk. Als wordt gekozen om de intake op een andere manier te doen, betreft dat de nieuwe ouders. Hoe raken zij op de hoogte? Welke plaats heeft de intake in het totale ouderbeleid? Wordt er gekozen voor het model van partnerschap van school en ouders? Vraagt dat om een aanpassing van teksten in bestaande documenten (schoolgids, website)?

Samenvatting: wat zijn de goede dingen en wanneer doen we die goed?

Als de intake goed wordt gedaan, overheerst bij beide partners het gevoel dat ze er iets mee zijn opgeschoten. Dat ‘opschieten’ is natuurlijk vooral gericht op de ontwikkeling van de kinderen en op de goede relatie die vanaf het begin met elkaar is opgebouwd.

“Wij hebben ervaren dat de ouders zeer positief reageerden. Variërend van ‘Wat fijn dat we ons verhaal kwijt kunnen’ tot ‘Wat prettig om nu al kennis te maken met de mentor’. Ook voor ons is het prettig om alvast kennis te maken met de ouders”, benadrukt Els Wieser. “Je merkt dan hoe ouders op hun kind reageren en welke verwachtingen ze hebben over zijn ontwikkeling. Sommige ouders zeggen tegen je: ‘U moet eruit proberen te halen wat er in zit’. Er zijn echter ook ouders die je vertellen dat hun kind natuurlijk zijn best moet doen, maar dat het er hen vooral om gaat dat hij goed in zijn vel zit en het naar zijn zin heeft op school. Voor ons is dat belangrijke informatie, want dan weet je ook hoe ouders thuis op hun kind reageren.”

Als de intake goed wordt uitgevoerd, heeft de groepsleraar (basisonderwijs) of hebben de mentoren/leraren (voortgezet onderwijs) vanaf het begin al een beeld van de kinderen. Ook hebben de ouders het gevoel dat hun mening over het kind ertoe doet. Vanaf het begin wordt er gebouwd aan een goede relatie met de ouders. De toon is dan gezet en die relatie kan in het hoofdtraject verder uitgebouwd worden.

Kritische succesfactoren zijn een open houding van beide partners om elkaar te informeren over zaken (feiten, indrukken en verwachtingen) die de ontwikkeling van het kind thuis en op school betreffen en het vertrouwen dat er zorgvuldig met de informatie wordt omgegaan. En voorts de bereidheid om de uitgewisselde informatie in regelmatig terugkerende vervolgesprekken ‘mee te nemen’.

Bronnen

Beek, S., A. van Rooijen & C. de Wit (2007). *Samen kun je meer dan alleen. Educatief partnerschap met ouders in basis- en voortgezet onderwijs*. Den Haag: Q*Primair; 's-Hertogenbosch: KPC Groep

Inspectie van het Onderwijs (2005). *Onderwijsverslag 2003/2004*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs

Rooijen, A. van (2007). *Pareltjes van Partnerschap. Goede praktijkvoorbeelden in het basis- en voortgezet onderwijs*. Den Haag: NKO